Folia Toruniensia — Toruń 2016 r., t. 16

Krystyna Konieczna
Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu
Nicolaus Copernicus Public Provincial Library in Toruń
Öffentliche Woiwodschaftsbibliothek – Kopernikus Bücherei in Toruń
e-mail: k.konieczna@ksiaznica.torun.pl

folia toru niensia

Książki tłoczone dużą czcionką w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu i ich obieg czytelniczy

Tekst jest opublikowany na zasadach niewyłącznej licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0 Polska (CC BY-ND 3.0 PL).

Wprowadzenie

W badaniach nad czytelnictwem w Polsce niewiele dotąd uwagi poświęcono czytelnictwu książek tłoczonych „dużą czcionką", które stanowią alternatywę dla standardowych wydawnictw czarno-drukowych. Wśród nielicznych publikacji, poświęconych temu zagadnieniu, wymienić można prace autorstwa Małgorzaty Fedorowicz-Kruszewskiej[1] i Bronisławy Woźniczki-Paruzel[2]. Tymczasem książki tłoczone „dużą czcionką" są niezwykle ciekawym przedmiotem badań, tym bardziej że mają specyficznych adresatów oraz – jak można przypuszczać – istnieje na nie zapotrzebowanie społeczne. Z pewnością więc warto dokonać prób określenia ich ogólnej charakterystyki, a zwłaszcza ich obiegu czytelniczego w naszym kraju.

Oczywiście nie sposób prowadzić takich badań w skali całego kraju, dlatego też podjęte tutaj próby odnoszą się do ich obecności i odbioru w wybranych filiach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu (dalej: WBP – KK). Wymieniona biblioteka wzbogaciła swoje zbiory o wydawnictwa tłoczone „dużą czcionką", co stanowiło inspirację do podjęcia badań nad ich czytelnictwem.

---

[1] M. Fedorowicz-Kruszewska, *Specjalne materiały czytelnicze dla osób niepełnosprawnych: zarys dziejów – formy – obieg społeczny*, Toruń 2002, s. 92–98; eadem, *Materiały łatwe w czytaniu – historia, adresaci, wytwórcy*, [w:] *Biblioterapia i czytelnictwo w środowiskach osób niepełnosprawnych: zbiór studiów*, red. B. Woźniczka-Paruzel, Toruń 2001, s. 99–111.

[2] B. Woźniczka-Paruzel, *Specyfika odbioru piśmiennictwa w środowisku osób niesprawnych czytelniczo*, [w:] *Książka i prasa w systemie komunikacji społecznej: przeszłość dzień dzisiejszy perspektywy*, red. M. Juda, Lublin 2002, s. 105–115; eadem, *Osoby z niepełnosprawnościami czytelniczymi w bibliotece – sygnalizacja problemu*, Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Bibliologia, z. 4: 2000, s. 405–423.

Przed zaprezentowaniem kroków badawczych nad wskazanym problemem, jego zakresem i ujęciem oraz metodologią badań, warto przypomnieć, że wydawnictwo „dużej czcionki" to „publikacja wydawana większą czcionką, a czasem w większym formacie, przeznaczona dla osób niedowidzących i starszych czytelników"[3].

Publikacje tego rodzaju adresowane są do osób, którym czytanie standardowego druku sprawia kłopoty ze względu na osłabiony wzrok. W grupie tak słabo widzących adresatów mieszczą się także osoby w wieku senioralnym. Ponieważ obecnie w Polsce „dużą czcionkę" oferuje wyłącznie Wydawnictwo Prószyński i S-ka (w ramach serii *Duże Litery*), przedstawione tutaj badania obejmują ofertę właśnie tego wydawnictwa. Wydane w jej obrębie książki mają duży format: 16 × 23,5 cm oraz tłoczone są czcionką Bookman Old Style o rozmiarach 14 pkt. z interlinią 19 pkt.[4], co powoduje znaczne zwiększenie objętości w stosunku do książek wydawanych w standardowej formie. Wszystko to przekłada się na zwiększenie kosztów produkcyjnych, a w efekcie wpływa na wyższą cenę tychże książek, która nie zachęca do ich zakupu osoby prywatne.

W tej sytuacji wzbogacenie zbiorów WBP – KK jest bardzo istotne i świadczy o wychodzeniu naprzeciw oczekiwaniom użytkowników tej biblioteki i jej filii. Czy jednak faktycznie wchodzą one w obieg czytelniczy? Jeśli tak, to jak często i które ich rodzaje? Odpowiedzi na te pytania przyniosą następne części rozważań. Najpierw jednak wyjaśnienia o charakterze metodologicznym.

Badania własne nad czytelnictwem książek tłoczonych dużą czcionką – założenia metodologiczne

Przedmiot badań niniejszego artykułu stanowi czytelnictwo książek tłoczonych „dużą czcionką" w ujęciu ilościowym i jakościowym oraz preferencje czytelnicze tego rodzaju publikacji wśród użytkowników WBP – KK, a co za tym idzie – ich oczekiwania w tym zakresie wobec bibliotek. Badania te w wymiarze poznawczym mają na celu ustalenie stanu czytelnictwa alternatywnych form książki, jakimi są publikacje tłoczone „dużą czcionką", natomiast w wymiarze pragmatycznym mogą posłużyć do realizacji potrzeb czytelniczych użytkowników bibliotek.

Podejmując badania naukowe, w pierwszej kolejności należy określić problemy badawcze, które umożliwią zrealizowanie sformułowanych wcześniej celów naukowych i pragmatycznych. A zatem należy odpowiedzieć na pytania, które tworzą zbiór następujących problemów badawczych:

1. Czy istnieje potrzeba posiadania w zbiorach bibliotecznych książek tłoczonych „dużą czcionką"?
2. W jakim stopniu użytkownicy WBP – KK wykorzystują oferowany im księgozbiór wydany „dużą czcionką"?

---

[3] *Książka dużej czcionki*, [w:] *Podręczny słownik bibliotekarza*, oprac. G. Czapnik, Z. Gruszka, Warszawa 2011, s. 167.

[4] Prywatna informacja uzyskana od wydawnictwa z fanpage'a Wydawnictwa Prószyński i S-ka na portalu społecznościowym Facebook [online] [29 IV 2016] [wydruk w posiadaniu autorki].

3. Jaki rodzaj literatury spośród oferowanego użytkownikom WBP – KK księgozbioru w postaci „dużej czcionki" jest chętniej czytany?

Wobec tak sformułowanych problemów badawczych w kolejnym etapie prowadzonych badań należy podjąć próbę dokonania odpowiedzi na nie, czyli określić hipotezy badawcze, które zostaną na koniec zweryfikowane na podstawie wyników prowadzonych badań. Stosownie do przedstawionych problemów badawczych można określić następujące hipotezy badawcze, które wstępnie zakładają:

1. Wobec wzrastającej liczby czynników wpływających niekorzystnie na wzrok ludzki wzrasta zainteresowanie czytelników książkami wydanymi większą czcionką.
2. Księgozbiór WBP – KK wydany „dużą czcionką" jest w pełni wykorzystywany przez użytkowników biblioteki.
3. Spośród oferowanego przez WBP – KK księgozbioru z „dużą czcionką" większą popularnością cieszy się literatura piękna.

W celu wyjaśnienia zaprezentowanych problemów badawczych zostały przeprowadzone badania przy użyciu metody statystycznej, której towarzyszyła analiza opisowo-krytyczna uzyskanych materiałów badawczych. Wymagało to zebrania stosownych danych o charakterze liczbowym, które następnie zostały odpowiednio opracowane, aby mogły służyć analizie umożliwiającej interpretacje wyników i odpowiedź na podjęte problemy badawcze. Ponieważ badana biblioteka używa we wszelkich czynnościach bibliotekarskich systemu bibliotecznego Prolib, posłużył on do uzyskania stosownych danych liczbowych, które umożliwiły dokonanie analiz[5]. Pośród szeregu danych statystycznych system Prolib umożliwia także generowanie w postaci raportów danych liczbowych dotyczących wypożyczeń poszczególnych numerów egzemplarzy na wyznaczony czas, co zostało wykorzystane przez prowadzącą badania w opisywanym przypadku.

Książki Wydawnictwa Prószyński i S-ka z serii *Duże Litery* zakupiono właściwie dla wszystkich filii WBP – KK, poza filią nr 10, której użytkownikami są dzieci, a oferta wydawnictwa jest skierowana głównie do osób dorosłych. Spora liczba tytułów serii *Duże Litery* i jeszcze większa liczba ich egzemplarzy zakupionych dla poszczególnych filii spowodowała, że badaniami objęto pięć filii bibliotecznych WBP – KK: nr 3, 5, 12, 16 oraz Ośrodek Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych (dalej: OCCiN), który, jak sama nazwa wskazuje, obsługuje szczególną grupę użytkowników z różnymi dysfunkcjami i stopniem niepełnosprawności, w tym też z uszkodzonym wzrokiem. Ponadto o wyborze tych właśnie filii do prowadzenia badań przesądziło ich pełne wdrożenie w system biblioteczny Prolib. Oznacza to, że również proces udostępniania zbiorów w tych placówkach odbywa się przy jego użyciu, co zapewnia pozyskanie rzetelnych danych liczbowych wykorzystanych w dalszym procesie badawczym.

Zatem w celu doprecyzowania warto podać, że analizami objęto część księgozbiorów wymienionych filii i OCCiN, ściślej – książki z dużą czcionką wydane

[5] Wypada w tym miejscu nadmienić, że prowadząca badania jest pracownikiem biblioteki objętej badaniami, dzięki czemu miała dostęp do szeregu danych zawartych w systemie Prolib, do których nie ma dostępu przeciętny użytkownik biblioteki korzystający wyłącznie z informacji prezentowanych w OPAC-u.

nakładem Wydawnictwa Prószyński i S-ka w ramach serii *Duże Litery*, które wchodzą w ich obręb.

Ponieważ oferta Wydawnictwa Prószyński i S-ka z serii *Duże Litery* jest skierowana w szczególności do czytelników dorosłych, przesądziło to o wytypowaniu do badań tylko osób dorosłych, będących użytkownikami wskazanych filii bibliotecznych oraz OCCiN. Warto również nadmienić, że wymienione filie są rozmieszczone w różnych częściach Torunia, co umożliwiło objęcie badaniami różnych grup społeczności lokalnej.

Omawiając kroki postępowania badawczego, trzeba przybliżyć sposób pozyskiwania badanego materiału bibliotecznego. Otóż książki z serii *Duże Litery* nabyto w sześciu zakupach, począwszy od lutego aż do sierpnia 2014 r. Po dokonaniu kolejnych zakupów książki były stopniowo poddawane procesowi gromadzenia oraz opracowania w bibliotece, a następnie sukcesywnie zasilały księgozbiory filii bibliotecznych i trafiały do dyspozycji ich użytkowników. Łącznie zakupiono 115 tytułów pozycji książkowych w 376 egzemplarzach, które trafiły do badanych filii i OCCiN. Rozmieszczenie liczbowe egzemplarzy tychże tytułów w poszczególnych jednostkach prezentuje tabela 1.

Tab. 1. Rozmieszczenie liczbowe egzemplarzy w badanych jednostkach

Miejsce	Liczba egzemplarzy
F. 3	37
F. 5	20
F. 12	60
F. 16	212
OCCiN	47
Suma	376

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Prolib.

Kolejnym etapem w prowadzonych badaniach stało się określenie czasu, dla którego dokonano pomiaru. Ponieważ poszczególne tytuły z serii *Duże Litery* nabywano w różnym okresie, dlatego książki z kolejnych zakupów były sukcesywnie gromadzone oraz opracowywane w bibliotece, a następnie trafiały do księgozbiorów filii bibliotecznych, a później, w różnym czasie do ich użytkowników. Wobec tego należało ustalić równy czas pomiaru, uwzględniając różne terminy rozpoczęcia i zakończenia pomiaru związane z dostępnością dla czytelników. Prowadząca badania wyznaczyła średni okres sześciu miesięcy dla pomiaru liczby wypożyczeń każdego z egzemplarzy poszczególnych tytułów. Po tym czasie, za pomocą systemu Prolib, uzyskała dane liczbowe wykorzystane do dalszego opracowania i analizy.

Punktem wyjścia w badaniach był wstępny sondaż przeprowadzony wśród pracowników filii WBP – KK. Wskazał on, że książki tłoczone „dużą czcionką" cieszą się dużą popularnością wśród czytelników i są w ciągłym obiegu czytelniczym. To jeden z czynników, który skłonił autorkę do podjęcia badań.

W pierwszym etapie pozyskiwania danych do celów badawczych zostały wyszukane wszystkie tytuły książek, które zakupiono dla wszystkich filii bibliotecz-

nych WBP – KK z serii *Duże Litery*. Wyszukiwanie przeprowadzono przy użyciu OPAC-a, wybierając jeden z atrybutów wyszukiwawczych, mianowicie nazwę serii – *Duże Litery*. W efekcie wyszukiwania wygenerowano listę wszystkich tytułów książek z serii *Dużych Liter*, łącznie z ich rozmieszczeniem w poszczególnych filiach bibliotecznych oraz numerami egzemplarzy. W kolejnym etapie dane te zostały przekonwertowane do arkusza kalkulacyjnego programu Excel, wyselekcjonowane i uporządkowane dla jednostek objętych badaniami, umożliwiając prowadzenie kolejnych obliczeń. Następnie dane wygenerowane z OPAC-a zostały zweryfikowane z danymi, które prowadząca badania otrzymała z Działu Gromadzenia WBP – KK.

W kolejnym etapie badań uzyskano dane liczbowe z bazy systemu bibliotecznego Prolib dotyczące wypożyczeń. Za pomocą tego systemu wygenerowano raport dotyczący „Wykorzystania księgozbioru wg numerów inwentarzowych". Proces pozyskiwania tych danych odbywał się oddzielnie dla każdej z badanych filii, a nawet zdarzało się, że był rozdzielony w obrębie jednej filii z uwagi na ratalny zakup książek. Samo pozyskiwanie danych przebiegło następująco: w module Wypożyczalnia systemu Prolib wybierano oznaczenie właściwe dla księgi inwentarzowej badanej filii i wprowadzono zakresy numerów inwentarza odpowiadające badanym tytułom, a następnie określano zakres czasu. W efekcie system Prolib w formie raportu generował dane dotyczące liczby wypożyczeń poszczególnych tytułów i ich egzemplarzy.

Dane liczbowe z systemu Prolib dotyczące liczby wypożyczeń poszczególnych egzemplarzy zostały przeniesione do przygotowanego wcześniej arkusza kalkulacyjnego uwzględniającego tytuły oraz ich egzemplarze w poszczególnych filiach. Po wprowadzeniu liczby wypożyczeń egzemplarzy poszczególnych tytułów, zsumowano liczbę wszystkich wypożyczeń przy każdym z tytułów. Następnie sumy wypożyczeń podzielono przez liczbę egzemplarzy dla poszczególnych tytułów. W ten sposób otrzymano średnią liczbę wypożyczeń każdego z tytułów książek wydanych „dużą czcionką" w czasie 6 miesięcy. Ponadto tytuły książek zawarte w arkuszu kalkulacyjnym zostały uzupełnione o charakterystykę gatunkową i przedmiotową, co wraz z uzyskanymi danymi liczbowymi posłużyło do prowadzenia kolejnych analiz umożliwiających odpowiedzi na postawione wcześniej pytania.

Analiza i interpretacja wyników badań

Po dokonaniu pomiaru został zebrany stosowny materiał statystyczny, a następnie opracowany w celu jego analizy i interpretacji. Rozpoczynając analizę, w pierwszej kolejności warto przyjrzeć się oferowanemu czytelnikom WBP – KK w ramach serii *Duże Litery* księgozbiorowi. Jak już wcześniej wspomniano, badany księgozbiór obejmuje 115 tytułów pozycji książkowych i z uwagi na poruszaną tematykę książki te są skierowane głównie do czytelników dorosłych. Zarówno tematyka, jak i gatunki literackie badanego księgozbioru są zróżnicowane tak, aby mogły zaspokoić rozmaite potrzeby i gusta czytelnicze użytkowników filii bibliotecznych. Pośród badanego księgozbioru znalazła się polska i światowa literatura uznanych pisarzy w formie różnych gatunków literackich, jak powieści, opowia-

dania, biografie, pamiętniki, wywiady, publicystyka oraz reportaże. Podobną różnorodność można dostrzec także, analizując tematykę badanego księgozbioru, czemu poświęcono więcej miejsca w dalszej części niniejszej pracy.

Ze 115 tytułów wydanych „dużą czcionką" najwięcej jest powieści, w sumie 38 tytułów, z czego 35 to powieści społeczno-obyczajowe, wśród których znalazły się książki poruszające różną tematykę, m.in. związaną z życiem na Bliskim Wschodzie, jak chociażby w książce *Arabska córka* T. Valko, a także dotyczące realiów polskich *Całkiem nowe życie* M. Ulatowskiej. Wśród powieści znalazły się również 2 książki historyczne i 1 erotyczna P. Cieleckiego pt. *Zasypianie*. Przy tej tematyce wypada wspomnieć o tym, że w księgozbiorze jest także 1 książka z opowiadaniami erotycznymi pt. *Delta Wenus* A. Nin. Ponadto w księgozbiorze są także książki skierowane głównie do żeńskiej grupy odbiorców, mianowicie 6 tytułów romansów, m.in. uznanej amerykańskiej pisarki L. Kleypas *W teatrze uczuć*, oraz 3 tytuły będące sagami rodzinnymi, np. *Matki, żony, czarownice* J. Miszczuk.

Znaczną część badanego księgozbioru tworzą pozycje książkowe cieszące się współcześnie dużym zainteresowaniem czytelników, tj. o tematyce kryminalnej – łącznie 23 tytuły, w tym 2 są z pogranicza kryminału i horroru autorstwa wybitnego pisarza S. Kinga: *Joyland* i *Doktor Sen*. Wśród kryminałów znalazł się jeden nieco odmienny od pozostałych, o którym warto wspomnieć, gdyż jest określanym mianem kryminału retro, pt. *Tajemnica szkoły dla panien* J. Szwechłowicz. W księgozbiorze znalazł się również 1 horror pt. *Palownik* G. Funaro. W tak bogatej ofercie książek z „dużymi literami" nie mogło zabraknąć także literatury grozy, jaką stanowią thrillery, głównie autorstwa pisarzy zagranicznych – łącznie 8 tytułów, pośród których warto wymienić chociażby *Pójdę sama tą drogą* uznanej autorki amerykańskiej M. H. Clark.

Sporą część badanego księgozbioru – 17 tytułów – stanowią także pozycje książkowe będące wspomnieniami najczęściej z życia znanych ludzi, jak aktorów, komików, polityków czy doświadczających tragicznych wydarzeń wojennych lub walczących o własne prawa. Książki te wydane w formie biografii, wywiadów bądź pamiętników przedstawiają losy i przeżycia autorów. Przykładami takich pozycji są chociażby *Pola Negri* M. Kotowskiego, *Każdy szczyt ma swój Czubaszek* M. Czubaszek w rozmowie z A. Andrusem, czy *Chłopiec z listy Schindlera* L. Leysona.

Oprócz wymienionych dzieł, wśród oferowanego użytkownikom filii WBP – KK księgozbioru z serii *Duże Litery* znalazła się także literatura z gatunku fantastyki. W badanym księgozbiorze znajduje się 7 książek literatury fantasy, z których warto wymienić *Długą Ziemię* i *Długą wojnę* autorstwa uznanych brytyjskich pisarzy T. Pratchetta i S. Baxtera. Od literatury fantasy do literatury fachowej jest już blisko i tak w analizowanym księgozbiorze są również 3 książki popularyzujące wiedzę z zakresu fizyki oraz kosmologii, np. *Dlaczego* $E = mc^2$ autorów B. Coxa i J. Forshawa.

W ramach księgozbioru nieco mniejszą grupę stanowią książki będące literaturą faktu – w sumie 8 tytułów. Publikacje te przybliżają czytelnikowi realne wydarzenia lub sytuacje, jakie wydarzyły się w różnych częściach świata i w różnym czasie, także tym odległym, uznanym za historię. Prace te są w przeważającej

części tłumaczeniami autorów obcojęzycznych, wśród których można wymienić M. Hasemanna i jego *Religię Hitlera*, czy A. Cojean i jej wstrząsającą książkę *Kobiety Kaddafiego*, ale jest także książka polskiego pisarza A. Zielińskiego o nieco odległych już w czasie wydarzeniach pt. *Skandaliści w koronach*.

Rozważając tematykę badanego księgozbioru, nie sposób pominąć przedstawienia ich autorów. W tym celu został sporządzony ranking najbardziej popularnych nazwisk autorów w obrębie oferowanego przez WBP – KK księgozbioru z serii *Duże Litery*, który prezentuje tabela 2.

Tab. 2. Ranking najpopularniejszych autorów księgozbioru WBP – KK z serii *Duże Litery*

Lp.	Nazwisko i imię	Liczba tytułów
1	Card Orson Scott	2
2	Chandler Charlotte	4
3	Deaver Jeffery	2
4	Frączyk Izabella	2
5	Holt Anne	2
6	Jaszczuk Paweł	2
7	King Stephen	3
8	Kleypas Lisa	2
9	Kotowski Mariusz	2
10	Lutz John	2
11	McDermid Val	2
12	Miszczuk Joanna	3
13	Picoult Jodi	4
14	Pratchett Terry	4
15	Roberts Nora	3
16	Strobel Arno	2
17	Ulatowska Maria	6
Suma tytułów		47

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Prolib

W związku z tym, że jest to ranking najbardziej poczytnych autorów, to w tabeli 2 zamieszczono 17 nazwisk pisarzy, którzy są autorami więcej niż jednej książki wydanej „dużą czcionką”. Łączna liczba dzieł wszystkich autorów w rozpatrywanym przypadku wynosi 47 tytułów, co stanowi około 41% całości badanego księgozbioru.

Z danych zamieszczonych w tabeli 2 wynika, że w skład badanego księgozbioru 115 tytułów, najwięcej, bo 6 woluminów, jest autorstwa polskiej pisarki M. Ulatowskiej, są to m.in. *Prawie siostry*, czy *Domek nad morzem*. Twórczość tej debiutującej w dojrzałym wieku pisarki, to głównie literatura piękna dla kobiet.

Na drugim miejscu w rankingu, z czterema tytułami, znajduje się trzech pisarzy zagranicznych: Ch. Chandler, J. Picoult i T. Pratchett. Pomimo że pisarze ci zajmują równą pozycję w sporządzonym rankingu, to tworzą zupełnie odmienną literaturę. Ch. Chandler jest autorką głównie biografii aktorów i reżyserów, w ba-

danym księgozbiorze znajduje się m. in. książka pt. *Marlena Dietrich*. J. Picoult jest amerykańską autorką powieściowych bestsellerów tłumaczonych na wiele języków, w tym także na polski, o czym świadczyć może chociażby książka pt. *Bez mojej zgody*. Trzeci z pisarzy T. Pratchett specjalizuje się w literaturze fantasy i dwie z badanych książek współtworzył z S. Baxterem, a jako przykładową można podać *Długą wojnę*.

Śledząc dalej ranking, na trzecim miejscu, widać nazwiska pisarzy, którzy są autorami trzech tytułów badanego księgozbioru. W grupie tej znajduje się polska pisarka J. Miszczuk – autorka m.in. sagi rodzinnej *Zalotnice i wiedźmy*. Kolejnymi autorami są pisarka N. Roberts, specjalizująca się w kryminałach, np. *Wyrachowanie i śmierć*, oraz S. King, światowej sławy twórca literatury z pogranicza kryminału i horroru, autor m.in. *Doktora Sen*.

Najliczniejszą grupę w rankingu stanowią autorzy dwóch dzieł znajdujących się w omawianym księgozbiorze. W grupie tej znajduje się 10 pisarzy polskich i zagranicznych, są to: O.S. Card, J. Deaver, I. Frączyk, A. Holt, P. Jaszczuk, L. Kleypas, M. Kotowski, J. Lutz, V. McDermid i A. Strobel.

Po scharakteryzowaniu badanego księgozbioru oraz wyłonieniu z niego najpopularniejszych autorów książek została przeprowadzona analiza zasadnicza uzyskanego materiału badawczego. Jak już wspomniano, została obliczona średnia liczba wypożyczeń wszystkich egzemplarzy dla poszczególnych tytułów. W ten sposób można ustalić, które konkretne tytuły były najczęściej czytane przez użytkowników, zakładając, że wypożyczane książki były czytane. W efekcie prowadzonych obliczeń otrzymano wyniki, dzięki którym pogrupowano tytuły książek według liczby wypożyczeń, umożliwiając tym samym ustalenie popularności konkretnych tytułów oferowanych w formie książek z „dużą czcionką". Uzyskane dane dotyczące liczby tytułów i ich wypożyczeń zostały zaprezentowane w tabeli 4.

Tab. 3. Średnia wypożyczeń tytułów wydanych w serii *Duże Litery*

Średnia liczba wypożyczeń (z różnych filii)	Liczba tytułów
8	6
7	8
6	24
5	24
4	25
3	17
2	9
1	2
Suma tytułów	115

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie zaprezentowanych danych widać, że wszystkie zakupione przez WBP – KK dla badanych filii 115 tytuły z serii *Duże Litery* w okresie podlegającym badaniu były wypożyczane. Ponadto należy zwrócić uwagę na dane liczbowe zamieszczone w tabeli, które pokazują, że 6 tytułów było wypożycza-

nych ośmiokrotnie, zaś 8 tytułów było wypożyczanych siedmiokrotnie w badanym okresie. Wskazuje to na duże zainteresowanie tymi tytułami, biorąc pod uwagę to, że zgodnie z regulaminem użytkownicy mogą wypożyczać jedną książkę maksymalnie na okres miesiąca. Zatem liczby wypożyczeń tych tytułów przewyższyły zakładaną średnią liczbę wypożyczeń jednego egzemplarza książki dla badanego okresu, który wynosi 6 w przypadku, gdy czytelnik wykorzystuje maksymalny czas wypożyczenia książki. Otrzymane wyniki wskazują na duże zainteresowanie tytułami książek wydanych „dużą czcionką", w związku z czym warto podać konkretne tytuły i poddać je wnikliwej analizie, co zostanie zaprezentowane w dalszej części niniejszego artykułu.

Analizując kolejno dane zamieszczone w tabeli 3 widać, że 24 tytuły były wypożyczane sześciokrotnie i kolejne 24 tytuły były wypożyczane pięciokrotnie, natomiast 25 tytułów wypożyczano czterokrotnie w omawianym czasie. Widać, że dane te są porównywalne i mieszczą się w ramach maksymalnego okresu wypożyczenia egzemplarza książki przez czytelnika, bądź tylko nieznacznie od niego odbiegają. Dane dowodzą, że książki z serii *Duże Litery* znajdowały się w ciągłym obiegu czytelniczym. Najniższe częstotliwości wypożyczeń zanotowano przy 9 tytułach, które były wypożyczane dwukrotnie oraz 2 tytuły były wypożyczone tylko raz przez czytelników w badanym okresie. Jak widać, są to niezbyt wysokie wyniki, przy których warto pokusić się o sprawdzenie konkretnych tytułów oraz poruszanej tematyki, aby spróbować dowiedzieć się, jaka tematyka nie przypadła czytelniczym gustom.

Po przedstawieniu danych liczbowych dotyczących średnich wypożyczeń zostanie zaprezentowane, jak przekłada się to na konkretne tytuły. Otóż, jak wspomniano, najczęściej wypożyczano w badanym okresie 6 tytułów, które zostały zamieszczone w tabeli 4 w układzie alfabetycznym, wraz z ich formalną charakterystyką odzwierciedlającą hasła rzeczowe zamieszczone w katalogu Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Tab. 4. Tytuły książek wypożyczanych ośmiokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Bilbord / J.D. Bujak. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
2	Dziś jak kiedyś / Izabella Frączyk. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
3	Hak / Jeffery Deaver; przeł. Łukasz Praski. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść amerykańska 21 w.
4	Pójdę sama tą drogą / Mary Higgins Clark; przeł. Anna Bańkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść amerykańska 21 w.
5	Prawie siostry / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
6	Skazana / Hannah Kent; przeł. Jan Hensel. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść australijska 21 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Analiza wstępna danych zamieszczonych w tabeli 4 wskazuje, że największą popularność zyskały książki z gatunku współczesnej powieści, zatem ujmując ogólnie, jest to literatura piękna. Natomiast rozpatrując te tytuły w kategorii odmian gatunkowych, należy stwierdzić, że 3 z nich: *Bilbord* D. J. Bujak, *Hak* J. Deavera i *Skazana* H. Kent są kryminałami, natomiast *Pójdę sama tą drogą* M. H. Clark jest thrillerem. Pozostałe 2 tytuły *Dziś jak kiedyś* I. Frączyk i *Prawie siostry* M. Ulatowskiej to powieści społeczno-obyczajowe. Zatem w grupie najchętniej czytanych książek prym wiedzie tematyka dostarczająca czytelnikowi zagadek i mocnych wrażeń w postaci kryminałów i thrillera. Jednakże znalazły się także książki o innym charakterze, tzn. powieści społeczno-obyczajowe. Ponadto z sześciu najczęściej czytanych pozycji książkowych 3 są autorstwa polskich pisarzy. Zatem można zaryzykować stwierdzenie, że współczesna literatura polska jest równie chętnie czytana przez czytelników jak obca. Skoro autorami połowy najpopularniejszych tytułów są współcześni, polscy pisarze, można przypuszczać, że rodzima literatura piękna cieszy się porównywalnym zainteresowaniem wśród badanej grupy czytelników jak współczesna literatura obca. Wynikać może to chociażby z faktu, że poruszana tematyka i osadzenie akcji w realiach są bliskie czytelnikowi.

Kolejną grupę wyodrębnioną na podstawie badań stanowią tytuły, które równie chętnie i często były czytane, o czym świadczy siedmiokrotna liczba wypożyczeń. W tej grupie znalazły się tytuły, które umieszczono w tabeli 5.

Tab. 5. Tytuły książek wypożyczanych siedmiokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Brzoskwinie dla księdza proboszcza / Joanne Harris; przeł. Anna Bańkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść angielska 21 w.
2	Całkiem nowe życie / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
3	Domek nad morzem / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść polska 21 w.
4	Głos serca / Jodi Picoult; przeł. Agnieszka Barbara Ciepłowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść amerykańska 20 w.
5	Hanka Bielicka – umarłam ze śmiechu: wspomnienia, anegdoty, niepublikowane monologi / Zbigniew Korpolewski. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Biografie
6	Kto jak nie ja? / Katarzyna Kołczewska. – Warszawa: Proszyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
7	Modliszka / Irena Matuszkiewicz. – Warszawa: Prószyński Media, cop. 2013.	Powieść polska 21 w.
8	W teatrze uczuć / Lisa Kleypas; przeł. Agnieszka Myśliwy. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 20 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib oraz katalogu Biblioteki Narodowej.

Dane zamieszczone w tabeli 5 dowodzą, że 8 tytułów książek z serii *Duże Litery* było wypożyczonych siedmiokrotnie. Taka liczba wypożyczeń świadczy o dużym zainteresowaniu tymi tytułami wśród czytelników. Wśród nich dominu-

ją książki będące powieściami społeczno-obyczajowymi, jak chociażby powieść angielskiej pisarki J. Harris pt. *Brzoskwinie dla księdza proboszcza*, stanowiąca kontynuację *Czekolady* i *Rubinowych czółenek* – wcześniejszych dzieł tejże autorki. Występują tu także powieści pisarzy polskich, do których zaliczają się *Kto jak nie ja?* K. Kołczewskiej, *Modliszka* I. Matuszkiewicz i *Domek nad morzem* M. Ulatowskiej. Wymieniając nazwisko M. Ulatowskiej, trzeba zauważyć, że wśród analizowanego księgozbioru największą liczbę tytułów stanowią właśnie jej dzieła. Jest ona także autorką romansu pt. *Całkiem nowe życie* znajdującego się w tej grupie, wraz z romansami amerykańskich pisarek J. Picoult (*Głos serca*) i L. Kleypas (*W teatrze uczuć*). Jak widać, w tej grupie dominuje głównie literatura piękna, za jaką uznaje się powieści i romanse. Oprócz tego, jest także jedna książka o zupełnie innej tematyce, mianowicie są to wspomnienia o słynnej polskiej aktorce H. Bielickiej pt. *Hanka Bielicka – umarłam ze śmiechu*.

Trzecią grupę, która wyłoniła się w wyniku podziału według częstotliwości wypożyczeń, stanowią pozycje książkowe z zanotowaną liczbą wypożyczeń 6. W tym przypadku można uznać, że czytelnicy wypożyczający te tytuły wykorzystali maksymalny czas wypożyczenia przewidziany regulaminem, czyli 1 miesiąc. Szczegółowy wykaz tytułów książek oraz ich charakterystykę formalną zawiera tabela 6.

Tab. 6. Tytuły książek wypożyczanych sześciokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Anioł śmierci / Nora Roberts pisząca jako J. D. Robb; przeł. Janusz Ochab. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 20 w.
2	Arytmia / Anne Holt, Even Holt; przeł. Iwona Zimnicka. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść norweska 21 w.
3	Córki swoich matek / Joanna Miszczuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
4	Jak oddech / Małgorzata Warda. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
5	Jasnowidz / Bartłomiej Biesiekirski. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
6	Jezioro marzeń / Lisa Kleypas; przeł. Zuzanna Maj. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść amerykańska 21 w.
7	Kamienica przy Kruczej / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
8	Kobiety Kaddafiego / Annick Cojean; przeł. Paulina Błaszczykiewicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Reportaż francuski 21 w.
9	Koniec świata / Izabella Frączyk. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
10	Lech Kaczyński: ostatni wywiad / Łukasz Warzecha. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Publicystyka polska 21 w.
11	Lot motyla / Barbara Kingsolver; przeł. Anna Kłosiewicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.

12	Magnolia / Grażyna Jeromin-Gałuszka. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
13	Motylek / Katarzyna Puzyńska. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
14	Nocne życie / Dennis Lehane; przeł. Maciejka Mazan. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
15	Pola Negri: legenda Hollywood / Mariusz Kotowski. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Biografie
16	Pół życia / Jodi Picoult; przeł. Magdalena Moltzan. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść amerykańska 21 w.
17	Siły ciemności / Nora Roberts; przeł. Xenia Wiśniewska. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść amerykańska 21 w.
18	Skandaliści w koronach: łotry, rozpustnicy i głupcy na polskim tronie / Andrzej Zieliński. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Biografie
19	Tajemnica szkoły dla panien / Joanna Szwechłowicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
20	To, co zostało / Jodi Picoult; przeł. Magdalena Moltzan-Małkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
21	To wszystko przez ciebie / Anna Karpińska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
22	Urlop nad morzem / Agnieszka Pietrzyk. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
23	Wszystko co minęło / Agata Kołakowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
24	Wyrachowanie i śmierć / Nora Roberts pisząca jako J. D. Robb; przeł. Bogumiła Nawrot. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść amerykańska 21 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Analiza danych zamieszczonych w tabeli 6 dowodzi, że wśród wypożyczanych sześciokrotnie tytułów znacznie przeważają książki z gatunku powieści – łącznie 20. Trzeba jednak nadmienić, że są to książki o różnorodnej tematyce – dla przykładu można podać tytuły zagranicznych powieści społeczno-obyczajowych, do których należą: *Pół życia*; *To, co zostało* J. Picoult, czy *Nocne życie* D. Lehane, a także polskie *To wszystko przez ciebie* A. Karpińskiej i *Magnolia* G. Jeromin-Gałuszki. Wśród powieści amerykańskich są również 2 romanse *Jezioro marzeń* L. Kleypas i *Siły ciemności* N. Roberts. Poza tym w ciągłym obiegu czytelniczym znajdowało się także 5 kryminałów, m.in. wspomnianej wcześniej autorki N. Roberts *Anioł śmierci* oraz *Wyrachowanie i śmierć*, a także *Motylek* K. Puzyńskiej. Warto także wspomnieć o znajdującym się w tej grupie thrillerze pt. *Arytmia* A. Holt, który jak widać znalazł sporą grupę odbiorców. Ponadto są także 2 tytuły książek będących wspomnieniami, jednak różniące się od siebie formą przekazu. Książka pt. *Pola Negri* jest biografią słynnej aktorki, którą opracował M. Kotowski, natomiast *Lech Kaczyński* to wspomnienia w formie wywiadu, jaki przeprowadził

dziennikarz Ł. Warzecha z Prezydentem Rzeczypospolitej. W tej grupie znalazły się także 2 książki należące do literatury faktu. Jedna publikacja o wydarzeniach, jakie zaszły w Libii, jest zatytułowana *Kobiety Kaddafiego* A. Cojeana. Natomiast druga pt. *Skandaliści w koronach* A. Zielińskiego dotyczy nieco bardziej odległych w czasie wydarzeń na terenie Polski.

Na podstawie tych danych można przypuszczać, że poza powieścią czytelnicy równie chętnie sięgają po inną literaturę, jak kryminały, czy chociażby wspomnienia. Trudno jednak w tym przypadku dokonywać stwierdzeń z uwagi na niewspółmierną liczbę oferowanych tytułów należących do innych gatunków literackich w stosunku do powieści. Jednakże warto zwrócić uwagę, że proporcje literatury polskojęzycznej i obcojęzycznej są porównywalne, ponieważ polskiej jest 14, natomiast zagranicznej 10 pozycji książkowych.

Kolejną grupę analizowanych tytułów książkowych wydanych w ramach serii *Duże Litery* stanowią tytuły książek wypożyczanych pięciokrotnie, które prezentuje w układzie alfabetycznym tabela 7.

Tab. 7. Tytuły książek wypożyczanych pięciokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Arabska córka / Tanya Valko. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść polska 21 w.
2	Córki hańby / Jasvinder Sanghera; przeł. Bogumiła Nawrot. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść angielska 21 w.
3	Hakus pokus / Katarzyna Leżeńska, Darek Milewski. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść polska 21 w.
4	Islamski bękart / Alexander Khan; przeł. Jarosław Skowroński. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść angielska 21 w.
5	Josef Mengele: doktor z Auschwitz / Ulrich Völklein; przeł. Artur Kuć, Urszula Poprawska. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Biografie
6	Joyland / Stephen King; przeł. Tomasz Wilusz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
7	Każdy szczyt ma swój Czubaszek / Maria Czubaszek w rozmowie z Arturem Andrusem; z il. Wojciecha Karolaka. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Wywiady
8	Mae West / Charlotte Chandler; przeł. Adam Tuz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Biografie
9	Materialista / Anne Holt; przeł. Iwona Zimnicka. – Warszawa: Prószyński Media, 2010.	Powieść norweska 21 w.
10	Miłość w rozmiarze XXL / Stephanie Evanovich; przeł. Teresa Komłosz. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść amerykańska 21 w.
11	Mój ojciec Paweł Jasienica / Ewa Beynar-Czeczott; wstęp Władysław Bartoszewski. – Warszawa: Prószyński Media, [2013].	Pamiętniki polskie 20–21 w.

12	Nim zabierze nas rzeka / Helena Thorfinn; przeł. Ewelina Kmieciak i Anna Warchoł. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść szwedzka 21 w.
13	Pensjonat Sosnówka / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
14	Pożegnanie wolności / Sara Blædel; przeł Iwona Zimnicka. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść duńska 21 w.
15	Przed egzekucją / Elizabeth L. Silver; przeł. Xenia Wiśniewska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
16	Przetrwałam: życie ofiary Josefa Mengele / Eva Mozes Kor, Lisa Rojany Buccieri; przeł. Teresa Komłosz. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Pamiętniki rumuńskie 1939–1945 r.
17	Religia Hitlera / Michael Hesemann; przeł. Agnieszka Walczy. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Biografie
18	Seryjny / John Lutz; przeł. Jarosław Skowroński. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
19	Służąca Hemingwaya / Erika Robuck; przeł. Alina Siewior-Kuś. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
20	Sosnowe dziedzictwo / Maria Ulatowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść polska 21 w.
21	Tam, gdzie twój dom / Iwona Żytkowiak. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
22	Tetetka: wspomnienia o Teresie Tuszyńskiej / Mirosław J. Nowik. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Biografie
23	Trakt: psychothriller / Arno Strobel; przeł. Michael Sowa. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść niemiecka 21 w.
24	Trio z Plainview / Edward Kelsey Moore; przeł. Anna Bańkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Rozpatrując dane zamieszczone w tabeli 7, można stwierdzić, że grupa tytułów, które czytelnicy wypożyczali w badanym okresie pięciokrotnie, jest tak samo liczna jak wcześniejsza – czyli wypożyczanych sześciokrotnie. Analiza formalnej charakterystyki tytułów w obrębie grupy pozwala ustalić, że siedemnaście tytułów książek to powieści, czyli prezentuje się to podobnie jak w omawianych wcześniej przypadkach. Jednakże w ich obrębie znajduje się 10 powieści społeczno-obyczajowych, za przykład których mogą posłużyć następujące tytuły zagraniczne, np. *Nim zabierze nas rzeka* H. Thorfinn, *Przed egzekucją* E. L. Silver, czy literatury polskiej *Pensjonat Sosnówka* i *Sosnowe dziedzictwo* autorstwa M. Ulatowskiej. Analizując tytuły w tej grupie, nie sposób także pominąć jednej powieści historycznej, jaką stanowi książka uznanej amerykańskiej autorki powieści historycznych E. Robuck pt. *Służąca Hemingwaya* oraz jednego romansu *Miłość w rozmiarze XXL* S. Evanovich.

W grupie tytułów wypożyczanych pięciokrotnie znalazła się także literatura o tematyce kryminalnej (4 tytuły), co potwierdzają następujące książki: *Mentalista* A. Holt i *Joyland* S. Kinga, książka z pogranicza kryminału i horroru. Ponadto jest także 1 thriller psychologiczny pt. *Trakt* A. Strobela. Mniejszą liczbę książek stanowią tytuły z dziedziny literatury faktu (3 tytuły) oraz wspomnienia (4 tytuły). Jako przykład literatury faktu może posłużyć biografia zatytułowana *Josef Mangel* U. Völkleina, natomiast jako przykład wspomnień – książka w formie wywiadu A. Andrusa z M. Czubaszek pt. *Każdy szczyt ma swój Czubaszek*. Pomimo zróżnicowania liczebności tematycznej książek wydanych „dużą czcionką" można dostrzec, że czytelnicy, podobnie jak wcześniej, w przewadze czytali powieści. Porównując dane z poprzednimi grupami, w tej grupie nastąpiła jedynie zmiana proporcji literatury zagranicznej w stosunku do polskiej. Liczba tytułów będących przekładami wzrosła i wynosi 16, przewyższając tym samym liczbę tytułów polskich, których jest 8.

Zebrane dane statystyczne pozwoliły na wyłonienie kolejnej grupy tytułów książek, które były czytane przez czytelników czterokrotnie w okresie podlegającym badaniu. Szczegółowy wykaz tytułów oraz ich charakterystyka formalna została zaprezentowana w tabeli 8.

Tab. 8. Tytuły książek wypożyczanych czterokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Akuszer śmierci / Paweł Jaszczuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
2	Arabska księżniczka. T. 1–2 / Tanya Valko. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
3	Auschwitz: Naziści i „ostateczne rozwiązanie" / Laurence Rees; przeł. Paweł Stachura; [wstęp Władysław Bartoszewski]. – Warszawa: Prószyński Media, 2014].	Publicystyka angielska 21 w.
4	Bez mojej zgody / Jodi Picoult; przeł. Michał Juszkiewicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2009.	Powieść amerykańska 21 w.
5	Chłopiec z listy Schindlera: [prawdziwa historia chłopca cudem ocalałego z Holocaustu] / Leon Leyson; przeł. Jarosław Skowroński. – Warszawa, 2014.	Pamiętniki amerykańskie 20–21 w.
6	Co z ciebie za matka? / Paula Daly; przeł. Janusz Ochab. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść angielska 21 w.
7	Czarnoksiężnik z Archipelagu / Ursula K. Le Guin; przeł. Stanisław Barańczak. – Warszawa: Prószyński Media, 2010.	Powieść amerykańska 20 w.
8	Dopóki cię nie zdobędę / Samantha Hayes; przeł. Magdalena Moltzan-Małkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
9	Gorączka kości / Val McDermid; przeł. Kamil Lesiew. – Warszawa: Prószyński Media, 2010.	Powieść szkocka 21 w.

10	Istota: psychothriller / Arno Strobel; przeł. Agnieszka Walczy. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść niemiecka 21 w.
11	Kilka przypadków szczęśliwych / Magdalena Zimny-Louis. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
12	Kobieta bez twarzy / Anna Fryczkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść polska 21 w.
13	Marlena Dietrich / Charlotte Chandler; przeł. Kinga Kwaterska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Biografie
14	Na skraju ciszy / Kristina Ohlsson; przeł. Wojciech Łygaś. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść szwedzka 21 w.
15	Pokój straceń / Jeffery Deaver; przeł. Łukasz Praski. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
16	Pola Negri własnymi słowami / w oprac. Mariusza Kotowskiego; [tł. z ang. Anna Palka-Boyet]. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Pamiętniki amerykańskie 20 w.
17	Puls / John Lutz; przeł. Bartosz Kurowski. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
18	Tajemnica Filomeny / Martin Sixsmith; przeł. Magdalena Rychlik. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść angielska 21 w.
19	To ja, Malala / Malala Yousafzai, Christina Lamb; przeł. Magdalena Moltzan-Małkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Pamiętniki pakistańskie 21 w.
20	Trujący ogród / Val McDermid; przeł. Katarzyna Kasterka. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść szkocka 21 w.
21	Tsunami / Sonali Deraniyagala; przeł. Bożena Kucharuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Pamiętniki angielskie 21 w.
22	W miłości i na wojnie / Paula Hanasz; przeł. Magdalena Rychlik. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść australijska 21 w.
23	Zabić, zniknąć, zapomnieć... / Jacek Skowroński. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść polska 21 w.
24	Zalotnice i wiedźmy / Joanna Miszczuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
25	Zasypianie / Piotr Cielecki. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Tabela 8 zawiera tytuły książek wypożyczanych czterokrotnie i niewątpliwie grupa ta jest najliczniejsza wśród dotychczas przeanalizowanych. Świadczy to niewątpliwie o tym, że pozycje te odpowiadają gustom czytelniczym badanej grupy użytkowników WBP – KK. Z danych tych wynika również, że w grupie książek czytanych czterokrotnie jest większa różnorodność tematyczna, pomimo przeważającej formy, jaką jest powieść. Wśród tytułów najwięcej jest powieści społeczno-obyczajowych – 5, jak chociażby *Kilka przypadków szczęśliwych* M. Zimny-Louis, czy *W miłości i na wojnie* P. Hanasz, ale jest również 1 powieść erotyczna. Ponadto w grupie tej znalazła się również 1 saga rodzinna autorstwa polskiej pisarki J. Misz-

czuk pt. *Zalotnice i wiedźmy*, a także pozycja książkowa będąca opowiadaniami i esejami pt. *Pola Negri własnymi słowami*, którą opracował M. Kotowski.

Dużą część w tej grupie stanowią kryminały – 7 tytułów, m.in. *Gorączka kości V*. McDermid, czy *Zabić, zniknąć, zapomnieć…* autorstwa polskiego pisarza kryminałów J. Skowrońskiego, a także 4 thrillery (w tym 2 psychologiczne), np. *Pokój straceń* J. Deavera. Ponadto w grupie tej znalazł się również jeden tytuł literatury fantasy *Czarnoksiężnik z Archipelagu* U. K. Le Guin i jeden tytuł z literatury faktu pt. *Auschwitz* L. Reesa. Czterokrotną liczbę wypożyczeń zanotowano także przy czterech tytułach wspomnień będących biografią bądź pamiętnikami, np. *To ja, Malala* M. Yousafzai, Ch. Lamb, czy *Tsunami* S. Deraniyagala.

Tematyczna i formalna różnorodność książek znajdujących się w tej grupie dowodzi urozmaiconych gustów czytelniczych. Przedstawiając tematykę, trzeba także podać, że w analizowanej grupie znalazło się 18 tytułów książek zagranicznych autorów i 7 polskich, czyli i tu są podobne proporcje jak w przypadku pięciokrotnej liczby wypożyczeń.

Nieco mniejszą grupę stanowią tytuły, przy których odnotowano trzykrotne wypożyczenie w czasie pomiaru – obejmuje ona 17 tytułów, które prezentuje tabela 9.

Tab. 9. Tytuły książek wypożyczanych trzykrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	500 graczy / Matthew Quirk; przeł. Jarosław Skowroński. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść amerykańska 21 w.
2	Delta Wenus / Anaïs Nin; przeł. Mieczysław Dutkiewicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Opowiadanie amerykańskie 20 w.
3	Dlaczego E = mc²: (i dlaczego powinno nas to obchodzić) / Brian Cox, Jeff Forshaw; przeł. Joanna i Adam Skalscy. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Wydawnictwa popularne
4	Długa Ziemia / Terry Pratchett, Stephen Baxter; przeł. Piotr W. Cholewa. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść angielska 21 w.
5	Doktor Sen. T. 1–2 / Stephen King; przeł. Tomasz Wilusz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
6	Dom przy Sal Mal Lane / Ru Freeman; przeł. Agnieszka Barbara Ciepłowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
7	Gra Endera / Orson Scott Card, Aaron Johnston; przeł. Piotr W. Cholewa. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 20 w.
8	Ingrid Bergman / Charlotte Chandler; przeł. Monika Szczęsny. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Biografie
9	Katharine Hepburn / Charlotte Chandler; przeł. Agnieszka Sylwanowicz. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Biografie

10	Kobieto! boski diable / Adam Hanuszkiewicz w rozmowie z Renatą Dymną i Januszem B. Roszkowskim. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Wywiady
11	Marionetki / Paweł Jaszczuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
12	Mgnienie ekranu: zbiór opowiadań / Terry Pratchett; przeł. Piotr W. Cholewa. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Opowiadanie angielskie 20–21 w.
13	Miłości mojego życia / Stanisław Jędryka. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Pamiętniki polskie 20–21 w.
14	Palownik / Gregory Funaro; przeł. Janusz Ochab. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 21 w.
15	Rodzina Casteel / Virginia C. Andrews; przeł. Małgorzata Fabianowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2013.	Powieść amerykańska 20 w.
16	Ta ostatnia noc / Francisco Gallardo; przeł. Małgorzata Klimek. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść hiszpańska 21 w.
17	Złodziej wrót / Orson Scott Card; przeł. Tomasz Wilusz. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść amerykańska 21 w.

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Analizując dane z tabeli 9, można ustalić, że 11 z 17 tytułów stanowią powieści. Jednakże ta formalna charakterystyka nie odzwierciedla ich tematycznej różnorodności, którą należy wyodrębnić. Otóż wśród wymienionych tytułów znajduje się 1 powieść społeczno-obyczajowa: *Dom przy Sal Mal Lane* R. Freeman, 1 historyczna: *Ta ostatnia noc* F. Gallardo oraz 1 saga rodzinna: *Rodzina Casteel* V. C. Andrews, a także 1 z opowiadaniami erotycznymi *Delta Wenus* A. Nin. Ponadto są w tej grupie książki o odmiennej tematyce, do których można zaliczyć 2 kryminały *Marionetki* P. Jaszczuka oraz S. Kinga *Doktor Sen* – utwór typowy dla tego autora – z pogranicza kryminału i horroru. Pozostając przy podobnej tematyce, należy wymienić również 1 thriller *500 graczy* M. Quirka. W obrębie tej grupy znajdują się 4 książki z literatury fantasy, których przykładem może być *Złodziej wrót* O. S. Carda oraz jedno wydawnictwo popularne z zakresu fizyki *Dlaczego E = mc²* B. Cox i J. Forshaw.

Trzeba zauważyć, że w tej grupie są również książki będące wspomnieniami – łącznie 4 tytuły, z czego po jednym w formie pamiętnika *Miłości mojego życia* S. Jędryka i wywiadu *Kobieto! boski diable* A. Hanuszkiewicz w rozmowie z R. Dymną i J. B. Roszkowskim oraz dwie biografie autorstwa Ch. Chandler.

Grupa ta, z już nieco mniejszą liczbą wypożyczeń, jest chyba najbardziej zróżnicowana tematycznie w porównaniu do dotychczas analizowanych, a zarazem liczba tytułów z różnej tematyki jest porównywalna, po jednym tytule z każdej tematyki. Więcej jest tylko książek z literaturą fantasy oraz o charakterze wspomnień – po 4 tytuły. Wśród tej różnorodności tematycznej przeważa literatura zagraniczna – 14 tytułów, natomiast polska – 3.

Dokonując analizy kolejnych danych, należy przejść do tytułów uznanych za najmniej popularne wśród użytkowników badanych filii oraz OCCiN, czego dowodzą pomiary. Z najniższymi wartościami wypożyczeń można wyodrębnić dwie grupy, są to mianowicie tytuły książek wypożyczanych dwukrotnie. Szczegółowy wykaz tych pozycji książkowych zawiera tabela 10.

Tab. 10. Tytuły książek wypożyczanych dwukrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Bojowa pieśń tygrysicy: [dlaczego chińskie matki są lepsze?] / Amy Chua; przeł. Magdalena Moltzan-Małkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść amerykańska 21 w.
2	Dallas '63. T. 1–2 / Stephen King; przeł. Tomasz Wilusz. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Powieść amerykańska 21 w.
3	Elizabeth Taylor: dama, kochanka, legenda / David Bret; przeł. Tadeusz Markowski. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Biografie
4	Fizyka rzeczy niemożliwych: naukowa wyprawa do świata fazerów, pól siłowych, teleportacji i podróży w czasie / Michio Kaku; przeł. Bogumił Bieniok i Ewa L. Łokas. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Wydawnictwa popularne
5	Kobiety z Kabulu / Gayle Tzemach Lemmon; przeł. Magdalena Rychlik. – Warszawa: Prószyński Media, 2011.	Reportaż amerykański 21 w.
6	Matki, żony, czarownice / Joanna Miszczuk. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść polska 21 w.
7	Monogram / Joanna Marat. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść polska 21 w.
8	Niuch / Terry Pratchett; przeł. Piotr W. Cholewa. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Powieść angielska 20 w.
9	Wszechświat z niczego: dlaczego istnieje raczej coś niż nic / Lawrence M. Krauss; z posł. Richarda Dawkinsa; przeł. Tomasz Krzysztoń. – Warszawa: Prószyński Media, 2014,	Wydawnictwa popularne

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Dane zawarte w tabeli 10 wskazują, że mniejsze zainteresowanie czytelników zyskało 9 tytułów książek wydanych „dużą czcionką". Podobnie jak w rozpatrywanych dotychczas przypadkach warto podać, że 5 tytułów znajdujących się w tej grupie to powieści. Jednakże ich tematyka jest zróżnicowana, gdyż jedna to powieść społeczno-obyczajowa *Bojowa pieśń tygrysicy* A. Chua, która przedstawia dość kontrowersyjne, jak na warunki europejskie, metody wychowawcze stosowane przez chińskich rodziców. Drugą powieścią jest saga rodzinna o charakterze romansu *Matki, żony, czarownice* polskiej pisarki J. Miszczuk. W grupie tej znalazły się również 2 kryminały *Dallas '63* S. Kinga i *Monogram* J. Marat, a także 1 powieść fantasy *Niuch* T. Pratchett.

Ponadto dwukrotne wypożyczenia odnotowano w przypadku 2 wydawnictw popularnych z zakresu fizyki pt. *Fizyka rzeczy niemożliwych* M. Kaku oraz fizyki i kosmologii *Wszechświat z niczego* L. M. Krauss. W grupie tej występuje także 1 tytuł należący do literatury faktu w formie reportażu *Kobiety z Kabulu* G. Tzemach Lemmon oraz 1 jako wspomnienie o znanej, hollywoodzkiej aktorce w formie biografii: *Elizabeth Taylor* D. Breta.

Analizując tytuły, można stwierdzić, że 7 stanowią dzieła autorstwa pisarzy zagranicznych, natomiast 2 – polskich. Na podstawie tych danych trudno jednak przypisać mniejsze zainteresowanie konkretnej formie literackiej, ponieważ proporcje te kształtują się podobnie jak w grupach tytułów o większej liczbie wypożyczeń. Przypuszczalnie mniejsze zainteresowanie czytelników może wynikać z tematyki poruszanej w tych pozycjach książkowych.

Ostatnią grupę wyłonioną w toku prowadzonych badań tworzą tytuły książek, które najwyraźniej najmniej wpisują się w gusta czytelnicze badanej grupy użytkowników WBP – KK. Dotyczy to pozycji książkowych, w przypadku których odnotowano tylko jedno wypożyczenie podczas pomiaru. Tytuły tych książek zostały zamieszczone jako zestawienie w tabeli 11.

Tab. 11. Tytuły książek wypożyczanych jednokrotnie

Lp.	Tytuł	Charakterystyka gatunku
1	Długa wojna / Terry Pratchett, Stephen Baxter; przeł. Piotr W. Cholewa. – Warszawa: Prószyński Media, 2014.	Powieść angielska 21 w.
2	Operacja Argo: jedna z najbardziej brawurowych akcji ratunkowych w historii CIA i Hollywood / Antonio Mendez [oraz] Matt Baglio; przeł. Julia Szajkowska. – Warszawa: Prószyński Media, 2012.	Pamiętniki amerykańskie

Źródło: opracowanie własne wg bazy Prolib i katalogu Biblioteki Narodowej.

Z danych zamieszczonych w tabeli 11 wynika, że tylko przy 2 tytułach książek z „dużą czcionką" odnotowano tylko jedno wypożyczenie. Pierwszy z tytułów jest powieścią fantasy pt. *Długa wojna* T. Pratchetta, S. Baxtera, natomiast drugi to literatura faktu w formie pamiętnika autorstwa A. Mendez i M. Baglio pt. *Operacja Argo* na temat ciężkich doświadczeń amerykańskich dyplomatów podczas ucieczki z zaatakowanej ambasady w Teheranie. Jak widać, obie książki należą do literatury zagranicznej.

Na podstawie tych danych trudno jednoznacznie stwierdzać przyczynę tak małej popularności wśród czytelników. Dotychczasowe analizy pokazywały, że badani czytelnicy niezwykle chętnie czytali powieści, natomiast w omawianym przypadku najwyraźniej nie było to jedynym wyznacznikiem. Można przypuszczać, że tytuły te najwyraźniej, podobnie jak w przypadku tytułów wypożyczanych dwukrotnie, z uwagi na tematykę nie zainteresowały dostatecznie czytelników. Jednakże ustalenie tego wymagałoby przeprowadzenia bardziej wnikliwej analizy, która mogłaby posłużyć za temat kolejnej pracy.

Wnioski z badań

Po przeanalizowaniu całości materiału zebranego w toku badań podjęto próbę sformułowania wniosków. Całości niniejszych rozważań przyświecały badania nad obiegiem czytelnictwa książek tłoczonych „dużą czcionką" z serii *Duże Litery* w wyznaczonych filiach WBP – KK. Na początku podjętych badań zostały przedstawione problemy badawcze, które należy zweryfikować z postawionymi hipotezami. W związku z tym trzeba raz jeszcze przypomnieć te problemy i postawione hipotezy. Pierwszy odnosił się do potrzeb posiadania w zbiorach bibliotecznych książek tłoczonych „dużą czcionką", przy hipotetycznym założeniu, że wobec wzrastającej liczby czynników wpływających niekorzystnie na wzrok ludzki wzrasta zainteresowanie czytelników książkami wydanymi większą czcionką.

W toku prowadzonych badań zakładana hipoteza badawcza, dotycząca tego problemu, została potwierdzona. Podlegający badaniu księgozbiór z „dużą czcionką" obejmował 115 tytułów książek, z których każdy był wypożyczony przez czytelników, a zatem czytany. Potwierdza to zainteresowanie publikacjami wydanymi w takiej formie, a więc i potrzebę ich posiadania w zbiorach bibliotecznych w WBP – KK.

Drugi z określonych problemów badawczych, odnosił się do stopnia wykorzystywania przez użytkowników oferowanego im księgozbioru wydanego „dużą czcionką". Wstępnie założono, że jest on w pełni wykorzystywany przez użytkowników biblioteki.

Również w tym przypadku prowadzone badania potwierdziły wstępne założenie hipotetyczne, że księgozbiór WBP – KK wydany „dużą czcionką" jest w pełni wykorzystywany przez użytkowników. Dowodzą tego badania, dzięki którym ustalono, że 13% tytułów księgozbioru było wypożyczanych zaskakująco często, od 8 lub 7 razy. 42% tytułów – czyli około połowy – wypożyczano 6 lub 5 razy, 36% tytułów czytelnicy wypożyczali 4- lub 3-krotnie, natomiast tylko 9% z oferowanych tytułów było wypożyczanych 2 razy lub 1 raz. Zatem tak częste wypożyczenia większości tytułów potwierdzają zainteresowanie czytelników tą formą publikacji i potrzebę ich znalezienia się w ofercie bibliotek.

Natomiast ostatni z podjętych problemów badawczych, dotyczył najczęściej czytanego rodzaju literatury spośród oferowanego użytkownikom WBP – KK księgozbioru w postaci „dużej czcionki". Temu problemowi towarzyszyło wstępne założenie, że spośród oferowanego przez WBP – KK księgozbioru z „dużą czcionką" większą popularnością cieszy się literatura piękna.

Przeprowadzone badania potwierdziły również i tę hipotezę. Dodać jednak trzeba, że pozwoliły wyodrębnić najpopularniejsze odmiany gatunkowe literatury polskiej. Otóż w przeciągu 6 miesięcy największą popularnością wśród czytelników cieszyły się romanse, ponieważ po 50% z tej grupy tytułów wypożyczano średnio 8–7 i 6–5 razy. Zaraz po romansach, znalazły się powieści społeczno-obyczajowe, które wypożyczano w następujących proporcjach: 17% 8–7 razy, 63% 6–5 razy, zaś 17% 2–1 razy. Sporą popularnością wśród czytelników cieszyły się także kryminały 13% tytułów wypożyczano 8–7 razy, 39% 6–5 razy, 39% 4–3 razy i 9% 2–1 razy; a także thrillery 12% wypożyczano 8–7 razy, 25% 6–5 razy i 63% 4–3 razy.

Ponadto duże zainteresowanie wzbudziły książki będące wspomnieniami: 6% tytułów tej odmiany gatunkowej wypożyczano 8–7 razy, 38% 6–5 razy, 50% 4–3 razy i tylko 6% 2–1 razy. Nieco rzadziej wypożyczano powieści historyczne, po 50% tytułów 6–5 razy i 4–3-krotnie, oraz literaturę faktu 63% tytułów 6–5-krotnie, 12% 4–3 razy, a 25% 2–1 razy.

Mniejsze zainteresowanie czytelników zyskały powieść erotyczna, opowiadania erotyczne, horror oraz opowiadania i eseje, które wypożyczano 4–3 razy w badanym czasie. Rzadziej wypożyczana była także fantastyka, mianowicie 71% 4–3-krotnie, a 29% 2–1 razy. Podobne proporcje wskazują wypożyczenia książek będących sagami rodzinnymi, 67% 4–3 razy, a 29% 2–1. Najrzadziej wypożyczano tytuły książkowe z zakresu fizyki i kosmologii 33% 4–3-krotnie i 67% 2–1 razy.

Podsumowując dotychczasowe rozważania można stwierdzić, że wyniki prowadzonych badań potwierdzają, że książki w formie drukowanej są wciąż popularne wśród czytelników. Pomimo konkurencyjnych form elektronicznych tradycyjna forma może być równie atrakcyjna, zwłaszcza gdy oferuje alternatywne rozwiązania, jakimi są książki tłoczone „dużą czcionką". Prowadzone badania pozwoliły rozwikłać przedstawione na początku niniejszego tekstu problemy i potwierdzić założenia hipotetyczne. Umożliwiły również określenie faktycznego wykorzystania, czyli obiegu czytelniczego alternatywnych form książki czarno-drukowej, jaki stanowią książki tłoczone „dużą czcionką" – wydane w ramach serii *Duże Litery*. Ponadto badania dowiodły potrzebę posiadania takich książek w bibliotekach w celu realizacji zróżnicowanych potrzeb czytelniczych różnych grup społecznych, również tych, które mają problemy ze wzrokiem. Pozostaje mieć nadzieję, że księgozbiór WBP – KK będzie nadal powiększany o publikacje wydane w podobnej formie i zachęci to również inne biblioteki do zakupu takich publikacji.

Nadesłany: 30 V 2016
Nadesłany po poprawkach recenzyjnych: 21 VIII 2016
Zaakceptowany: 9 IX 2016